

เศรษฐศาสตร์ ระหว่างประเทศ

โดย ผศ. ดร.ชยุตม์ วัฒนา

เศรษฐศาสตร์ ระหว่างประเทศ

โดย ผศ. ดร.ชยุตม์ วัฒนา

เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

ผู้เขียน	ผศ. ดร.ชยุตม์ วัฒนา
บรรณาธิการบริหาร	จุฑาทิพย์ สุกาญจนาศเรษฐ์
บรรณาธิการ	สาริณี สาณะเสน
กองบรรณาธิการ	ชนิทธิยา จันทรเกษมสุข, ชุตินา สัมพันธ์
ศิลปกรรม	พลิชฐ์สัทคุณ จุลละมณฑล, วีรุตล ชำรงวิชัย

หนังสือเล่มนี้สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2565 Copyright©2022 ห้ามนำส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้เพื่อผลิตใหม่ ห้ามทำซ้ำหรือละเมิดลิขสิทธิ์โดยส่งเนื้อหาสาระสำคัญ ทั้งทางอิเล็กทรอนิกส์และรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการถ่ายเอกสาร ทำสำเนา หรือเก็บข้อมูลทุกรูปแบบ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ชยุตม์ วัฒนา

เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ.--นนทบุรี : สยามจุลละมณฑล, 2568.

324 หน้า.

1. การเงินระหว่างประเทศ. 2. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. I. ชื่อเรื่อง.

337

ISBN 978-616-94955-0-5

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2568

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

บริษัท สยามจุลละมณฑล จำกัด

เลขที่ 98/28 ถนนเกตอำพัฒนา ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

โทร. 063 451 9359, 061 519 3641, 092 425 5229

www.siamclmt.com • Email: siamclmtcenter@siamclmt.com

ราคา 390 บาท

คำนำสำนักพิมพ์

.....

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตพัฒนาไปอย่างมาก การค้าระหว่างประเทศจึงมีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ผู้บริโภคมีโอกาสบริโภคสินค้าและบริการที่มีความหลากหลายมากขึ้น แต่ละประเทศในโลกมีแนวโน้มที่จะซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกันสูงขึ้น การศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในโลกที่เศรษฐกิจแต่ละประเทศต่างเชื่อมโยงและพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวตามสถานการณ์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

การศึกษาวិชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศช่วยให้เรามีความรู้ในกระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ทำให้เกิดความเข้าใจถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงกันทางด้านการค้าและการเงินระหว่างประเทศ นอกจากนี้ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศยังอธิบายและทำนายด้านการผลิต การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศอีกด้วย

หนังสือ “เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ” เล่มนี้จึงเหมาะแก่การศึกษาศรษฐศาสตร์ในยุคปัจจุบันอย่างยิ่ง เพราะมีเนื้อหาที่ครอบคลุม เข้าใจง่าย และนำไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศได้จริง ผู้จัดพิมพ์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้ทั้งความรู้ที่เป็นประโยชน์ และนำไปปรับใช้ในการศึกษา การทำงาน หรือการทำธุรกิจต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำนักพิมพ์สยามจุลละมณพอล

คำนำผู้เขียน

.....

หนังสือ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศหรือวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น การค้าระหว่างประเทศ นโยบายการค้าระหว่างประเทศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ และการเงินระหว่างประเทศ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในโลกที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีการขยายตัว ไม่เพียงแต่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่เท่านั้น แต่ยังมีความจำเป็นสำหรับผู้ประกอบธุรกิจและบุคคลทั่วไปที่สนใจอีกด้วย

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 10 บท ได้แก่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศแบบดั้งเดิม ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของ เฮคส์เชอร์-โอห์ลีน นโยบายการค้าระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ระบบการเงินระหว่างประเทศ ดุลการชำระเงิน ตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และการปรับตัวของดุลการชำระเงิน โดยผู้เขียนได้มีการรวบรวมเอกสาร หนังสือ งานวิจัย เพื่อนำมาค้นคว้าและเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ โดยเสริมเนื้อหา สารสนเทศ รูปภาพ และกรณีศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้และสร้างความเข้าใจในการศึกษา เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น การนำหนังสือเล่มนี้ไปใช้ศึกษาต่อยอดเพื่อการวิจัยหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศอย่างถ่องแท้ถึงแก่นของทฤษฎียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ไม่อาจถูกเขียนอย่างสมบูรณ์ได้หากไม่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้อ่านทุกท่าน เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหนังสือให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นในการผลิตครั้งต่อไป ผู้อ่านแนะนำผ่านช่องทางติดต่อที่ปรากฏอยู่ในส่วนของประวัติผู้เขียน และหากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ผศ. ดร.ชยุตม์ วัฒนา

กรกฎาคม 2568

กิตติกรรมประกาศ

.....

หนังสือ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี อันเนื่องมาจากได้รับความช่วยเหลือ คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน นับตั้งแต่ดำเนินการจนเรียบร้อยสมบูรณ์ มีความซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คณาจารย์ซึ่งเป็นที่ปรึกษาในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา ชี้แนะ รวมทั้งแนะนำ และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ขอขอบคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเพื่อนำมาปรับแก้ให้หนังสือสมบูรณ์มากที่สุด รวมทั้งขอขอบคุณสมาชิกสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนที่ทำให้กำลังใจในการเขียนหนังสือจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนการศึกษาด้วยดีเสมอมา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการด้านเอกสาร และให้ความช่วยเหลือจนผลิตหนังสือเล่มนี้ออกมาได้ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

ผศ. ดร.ชยุตม์ วัฒนา

สารบัญ

บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	15
ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	16
ความเป็นมาของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	19
ระบบเศรษฐกิจและความเชื่อมโยงของหน่วยเศรษฐกิจ	21
เครื่องมือที่ใช้ศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	24
การคำนวณอัตราการค้าและอัตราส่งการค้า	30
ประโยชน์และข้อจำกัดของเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	32
สรุป	34
คำถามท้ายบท	35
เอกสารอ้างอิง	36
บทที่ 2 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศแบบดั้งเดิม	38
พัฒนาการของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ	39
ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์	40
ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ	44
ผลได้จากการค้า	45
ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ กับต้นทุนค่าเสียโอกาส	48
สรุป	63
คำถามท้ายบท	64
เอกสารอ้างอิง	65
บทที่ 3 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคส์เซอร์-โอห์ลีน	66
ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต	69
ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในประเทศ	74
ดุลยภาพทั่วไปของทฤษฎีเฮคส์เซอร์-โอห์ลีน	75
ความเท่าเทียมกันของราคาปัจจัยการผลิต	78
ผลกระทบจากการค้าระหว่างประเทศที่มีต่อการกระจายรายได้	81

แบบจำลองปัจจัยการผลิตเฉพาะ	82
ทฤษฎีของสโตลเปอร์และซามูเอลสัน	88
ปัจจัยการผูกพันของความเข้มข้น	90
สรุป	94
คำถามท้ายบท	95
เอกสารอ้างอิง	96
บทที่ 4 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ	97
นโยบายการค้าเสรี	98
นโยบายกีดกันทางการค้า	99
ผลกระทบจากการใช้มาตรการกีดกันทางการค้า	109
สรุป	127
คำถามท้ายบท	127
เอกสารอ้างอิง	128
บทที่ 5 การค้าระหว่างประเทศกับการพัฒนาเศรษฐกิจ	130
ความสัมพันธ์ของการค้ากับการพัฒนา	131
อัตราการค้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ	140
การพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้ากับการส่งออก	146
ความเชื่อมโยงไปข้างหน้าและความเชื่อมโยงไปข้างหลัง	149
สรุป	154
คำถามท้ายบท	155
เอกสารอ้างอิง	156
บทที่ 6 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	158
รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	159
ผลกระทบจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	162
ตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	165
สรุป	183
คำถามท้ายบท	183
เอกสารอ้างอิง	184

บทที่ 7 ระบบการเงินระหว่างประเทศ	186
ประเภทของระบบการเงินระหว่างประเทศ	187
วิวัฒนาการของระบบการเงินระหว่างประเทศ	189
วิวัฒนาการของระบบปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศในประเทศไทย	199
ตลาดการเงินระหว่างประเทศ	200
ตลาดเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า	203
สรุป	210
คำถามท้ายบท	211
เอกสารอ้างอิง	212
 บทที่ 8 ดุลการชำระเงิน	 213
แนวคิดของดุลการชำระเงิน	214
หลักการของบัญชีดุลการชำระเงิน	218
ส่วนประกอบของบัญชีดุลการชำระเงิน	222
การแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน	239
ประโยชน์และข้อจำกัดของบัญชีดุลการชำระเงิน	240
สรุป	242
คำถามท้ายบท	242
เอกสารอ้างอิง	243
 บทที่ 9 ตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	 244
หน้าที่ของตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	245
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	249
วิกฤตต้มยำกุ้ง	260
สรุป	264
คำถามท้ายบท	265
เอกสารอ้างอิง	266

บทที่ 10 การปรับตัวของดุลการชำระเงิน	267
การปรับตัวของดุลการชำระเงินต่ออัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว	268
ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนต่อราคาภายในประเทศ และอัตราการค้า	273
การปรับตัวของดุลการชำระเงินต่อรายได้ในระบบเศรษฐกิจแบบเปิดขนาดเล็ก	276
สรุป	286
คำถามท้ายบท	287
เอกสารอ้างอิง	288
บทที่ 11 นโยบายเศรษฐกิจมหภาคในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด	289
ผลกระทบในระยะสั้น	290
ผลกระทบในระยะยาว	295
ดุลภายในและดุลภายนอก	299
การผสมผสานนโยบายเพื่อดุลยภาพที่เหมาะสม	304
สรุป	306
แบบฝึกหัด	307
เอกสารอ้างอิง	308
บรรณานุกรม	309
ดัชนี	318
ประวัติผู้เขียน	323

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1	มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการในตลาดโลก ระหว่าง ค.ศ. 1996 ถึง ค.ศ. 2021	17
ตารางที่ 1.2	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อหัวกับมูลค่า การส่งออกสินค้าและบริการของประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป	18
ตารางที่ 2.1	การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าแต่ละชนิด ตามความได้เปรียบโดยสมบูรณ์	43
ตารางที่ 2.2	การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าแต่ละชนิด ตามความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ	45
ตารางที่ 2.3	กรณีไม่เกิดความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ	48
ตารางที่ 2.4	แผนความเป็นไปได้ในการผลิตข้าวเจ้าและราสป์เบอร์รี ของประเทศไทยกับประเทศไอร์แลนด์	50
ตารางที่ 2.5	การผลิต การส่งออก การนำเข้า รวมถึงการบริโภคข้าวเจ้าและ ราสป์เบอร์รีของประเทศไทยกับประเทศไอร์แลนด์	54
ตารางที่ 2.6	ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบกรณีสินค้ามากกว่า 2 ชนิด ของประเทศไทยกับประเทศไอร์แลนด์	57
ตารางที่ 2.7	ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบกรณีมีการค้ามากกว่า 2 ประเทศ สำหรับข้าวและราสป์เบอร์รี	59
ตารางที่ 3.1	อัตราส่วนทุนต่อแรงงาน (AK/AL) จำแนกตามระดับเศรษฐกิจ ของประเทศ ค.ศ. 2019	72
ตารางที่ 3.2	มูลค่าการส่งออกและมูลค่าการส่งออกต่อหัวแรงงานของสินค้า บางชนิดจากแต่ละประเทศ	73
ตารางที่ 3.3	ผลการทดสอบทฤษฎี H-O ของ เลออนเทียฟ และ บอลด์วิน	85
ตารางที่ 4.1	อัตราภาษีนำเข้าของประเทศต่าง ๆ จำแนกตามสินค้า ค.ศ. 2022	102
ตารางที่ 4.2	ผลกระทบจากการเก็บภาษีนำเข้าของสหรัฐอเมริกา	115

ตารางที่ 5.1	การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง และการเติบโตด้านการส่งออกของประเทศในกลุ่ม HPAEs (ยกเว้นไต้หวัน) ช่วง ค.ศ. 1980 - 1995	139
ตารางที่ 5.2	การเปลี่ยนแปลงดัชนีราคาสินค้าส่งออกและนำเข้าของ ประเทศไทยระหว่าง ค.ศ. 2005 - 2023 โดยใช้ ค.ศ. 2012 เป็นปีฐาน	145
ตารางที่ 5.3	สัดส่วนของสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกต่อสินค้าส่งออกทั้งหมด ของประเทศไทยระหว่าง ค.ศ. 1983 กับ ค.ศ. 2021	148
ตารางที่ 5.4	ดัชนีความเชื่อมโยงไปข้างหน้าและดัชนีความเชื่อมโยงไป ข้างหน้าของสาขาอุตสาหกรรมและร้านอาหาร	154
ตารางที่ 6.1	ผลได้ทางสวัสดิการจากการเจรจาอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	178
ตารางที่ 6.2	ผลทางเศรษฐกิจมหภาคจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่าง สหภาพยุโรปและอาเซียน กรณีการจัดตั้งอัตราภาษีเพียง อย่างเดียวแต่ยังมีการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี	181
ตารางที่ 6.3	ผลทางเศรษฐกิจมหภาคจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่าง สหภาพยุโรปและอาเซียน กรณีการจัดตั้งอัตราภาษีและ การกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี	181
ตารางที่ 8.1	ดุลการชำระเงินของประเทศไทย พ.ศ. 2562 – 2566	227
ตารางที่ 10.1	อัตราการอ่อนค่าของสกุลเงินท้องถิ่นและอัตราเงินเฟ้อของ ประเทศในเอเชียและละตินอเมริกา ระหว่างไตรมาสที่ 2 ค.ศ. 1997 ถึงไตรมาสที่ 3 ค.ศ. 1999	275
ตารางที่ 10.2	การกำหนดระดับรายได้ประชาชาติดูโดยพิจารณา ทางด้านส่วนร่วมร้อยละเท่ากับส่วนอดีต	280

สารบัญภาพ

.....

ภาพที่ 1.1	มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการในตลาดโลกระหว่าง ค.ศ. 1996 ถึง ค.ศ. 2021	17
ภาพที่ 1.2	รายได้เฉลี่ยต่อหัวกับมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการของประเทศ กลุ่มสหภาพยุโรป	19
ภาพที่ 1.3	การแบ่งงานกันทำ	21
ภาพที่ 1.4	การหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด	23
ภาพที่ 1.5	เส้นผลผลิตเท่ากัน	27
ภาพที่ 1.6	เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต	28
ภาพที่ 1.7	เส้นงบประมาณของสินค้า X กับ Y	29
ภาพที่ 1.8	เส้นความพึงพอใจเท่ากัน ของการบริโภคสินค้า X กับ Y	29
ภาพที่ 1.9	แผนภาพกล่องเอดจ์เวิร์ธ-โบว์ลีย์	30
ภาพที่ 1.10	การเปลี่ยนแปลงอัตราการค้าของประเทศไทยเทียบกับราคาน้ำมันดิบดูไบ	31
ภาพที่ 2.1	เส้นพรมแดนความเป็นไปได้ในการผลิตข้าวเจ้าและราสป์เบอร์รี ของประเทศไทยกับประเทศไอร์แลนด์	51
ภาพที่ 2.2	ดุลยภาพด้านระบบเศรษฐกิจแบบปิดของประเทศไทยกับประเทศ ไอร์แลนด์	53
ภาพที่ 2.3	ผลได้จากการค้าของประเทศไทยและประเทศไอร์แลนด์	55
ภาพที่ 2.4	ราคาสินค้าที่สัมพันธ์กับดุลยภาพระหว่างอุปสงค์กับอุปทานของข้าวเจ้า และราสป์เบอร์รี	56
ภาพที่ 2.5	ความสัมพันธ์ของผลิตภาพแรงงานสัมพันธ์กับปริมาณการส่งออก สัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกาเทียบกับสหราชอาณาจักร ข้อมูล ค.ศ. 1937	60
ภาพที่ 2.6	ความสัมพันธ์ของผลิตภาพแรงงานสัมพันธ์กับปริมาณการส่งออก สัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกาเทียบกับสหราชอาณาจักร ข้อมูล ค.ศ. 1950	61
ภาพที่ 2.7	ความสัมพันธ์ของผลิตภาพแรงงานสัมพันธ์กับปริมาณการส่งออก สัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกาเทียบกับสหราชอาณาจักร ข้อมูล ค.ศ. 1950 และ ค.ศ. 1951	61

ภาพที่ 2.8	ความสัมพันธ์ของต้นทุนแรงงานต่อหน่วยสัมพัทธ์ (อัตราส่วนค่าจ้างต่อผลิตภาพแรงงาน) และการส่งออกสัมพัทธ์ของสหรัฐอเมริกาเทียบกับญี่ปุ่น	62
ภาพที่ 3.1	การผลิตสินค้าสองประเภทด้วยส่วนผสมปัจจัยการผลิตสองชนิด	68
ภาพที่ 3.2	เส้นพรมแดนการผลิตของประเทศไทยและประเทศไอร์แลนด์	71
ภาพที่ 3.3	แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปของทฤษฎี เฮคส์เซอร์-โอห์ลีน	76
ภาพที่ 3.4	ดุลยภาพก่อนและหลังการค้าตามทฤษฎี H-O	77
ภาพที่ 3.5	ความเท่าเทียมกันของราคาปัจจัยการผลิต	79
ภาพที่ 3.6	กล่องเอดจ์เวิร์ธ ของทฤษฎีของสโตลเปอร์และซามูเอลสัน	89
ภาพที่ 3.7	การใช้ปัจจัยการผลิตสินค้ากรณีไม่เกิดปัจจัยการผูกผันของความเข้มข้น	91
ภาพที่ 3.8	การใช้ปัจจัยการผลิตสินค้ากรณีเกิดปัจจัยการผูกผันของความเข้มข้น	92
ภาพที่ 4.1	ผลกระทบแบบดุลยภาพบางส่วนจากมาตรการภาษี กรณีประเทศเล็ก	110
ภาพที่ 4.2	ผลกระทบจากการเก็บภาษีนำเข้าต่อส่วนเกินผู้ผลิตและส่วนเกินผู้บริโภค	111
ภาพที่ 4.3	ต้นทุนและผลประโยชน์จากการเก็บภาษีนำเข้า	114
ภาพที่ 4.4	ผลกระทบแบบดุลยภาพบางส่วนจากมาตรการภาษี กรณีประเทศใหญ่	116
ภาพที่ 4.5	ผลกระทบแบบดุลยภาพทั่วไปจากมาตรการภาษี กรณีประเทศเล็ก	120
ภาพที่ 4.6	ผลกระทบแบบดุลยภาพทั่วไปจากมาตรการภาษี กรณีประเทศใหญ่	122
ภาพที่ 4.7	ผลกระทบจากมาตรการที่มีใช้ภาษี กรณีประเทศเล็กกำหนดโควตานำเข้า	124
ภาพที่ 4.8	ผลกระทบจากมาตรการที่มีใช้ภาษี กรณีประเทศใหญ่กำหนดโควตานำเข้า	126
ภาพที่ 5.1	โครงสร้างตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต (input-output table: I-O table)	150
ภาพที่ 6.1	การสร้างปริมาณการค้าจากการรวมกลุ่มแบบสหภาพภาษีศุลกากร	162
ภาพที่ 6.2	การเบี่ยงเบนทางการค้าจากการรวมกลุ่มแบบสหภาพศุลกากร	164
ภาพที่ 7.1	มูลค่าธุรกรรมสวอปของประเทศไทย พ.ศ. 2566	206
ภาพที่ 9.1	อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพในระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว	254
ภาพที่ 9.2	การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนในระบบอัตราแลกเปลี่ยนประเภทต่าง ๆ	258
ภาพที่ 10.1	การปรับตัวของดุลการชำระเงินเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน	269

ภาพที่ 10.2	การสร้างเส้นอุปสงค์และอุปทานสำหรับเงินตราต่างประเทศ	270
ภาพที่ 10.3	ฟังก์ชันการนำเข้า	281
ภาพที่ 10.4	การกำหนดรายได้ประชาชาติดุลยภาพในเศรษฐกิจเปิดขนาดเล็ก	284
ภาพที่ 11.1	ความสัมพันธ์ของอัตราดอกเบี้ย เงินทุนไหลออกสุทธิ อัตราแลกเปลี่ยน และการส่งออกสุทธิ	292
ภาพที่ 11.2	ผลจากนโยบายการคลังแบบขยายตัว	293
ภาพที่ 11.3	ผลจากนโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย	294
ภาพที่ 11.4	นโยบายการคลังภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว	296
ภาพที่ 11.5	นโยบายการเงินภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวในระยะยาว	297
ภาพที่ 11.6	นโยบายการคลังภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ในระยะยาว	298
ภาพที่ 11.7	นโยบายการเงินภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ในระยะยาว	299
ภาพที่ 11.8	แผนภาพสวอน (Swan Diagram)	303
ภาพที่ 11.9	นโยบายการคลังและนโยบายการเงินจากการว่างงานและการขาดดุลภายนอก	304
ภาพที่ 11.10	การจำแนกตลาดและการใช้นโยบายแบบผสม	305

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ปัจจุบันนี้การดำรงชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการที่มาจากต่างประเทศ แม้กระทั่งสินค้าที่ผลิตในประเทศบางชนิด หากพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะพบว่า สินค้านั้นถูกผลิตขึ้นโดยใช้ปัจจัยการผลิตทั้งด้านแรงงาน ทุน และผู้ประกอบการที่มาจากต่างประเทศร่วมอยู่ด้วยเสมอ เช่น การผลิตสินค้าเกษตร แม้ว่าจะผลิตขึ้นในประเทศแต่ปัจจัยการผลิตประเภทปุ๋ยและยาฆ่าแมลงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ดังนั้น การดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการจากต่างประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากสินค้าและบริการจากต่างประเทศที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนในประเทศแล้ว สินค้าและบริการในประเทศที่ส่งออกไปขายยังต่างประเทศก็มีบทบาทต่อชีวิตของคนในประเทศในฐานะแหล่งรายได้จากต่างประเทศอีกด้วย การศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญที่จะทำให้ผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจทั้งเชิงทฤษฎีและนโยบายของการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงการเงินระหว่างประเทศด้วย ในบทนี้จะอธิบายถึงรายละเอียดเบื้องต้นที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศก่อน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

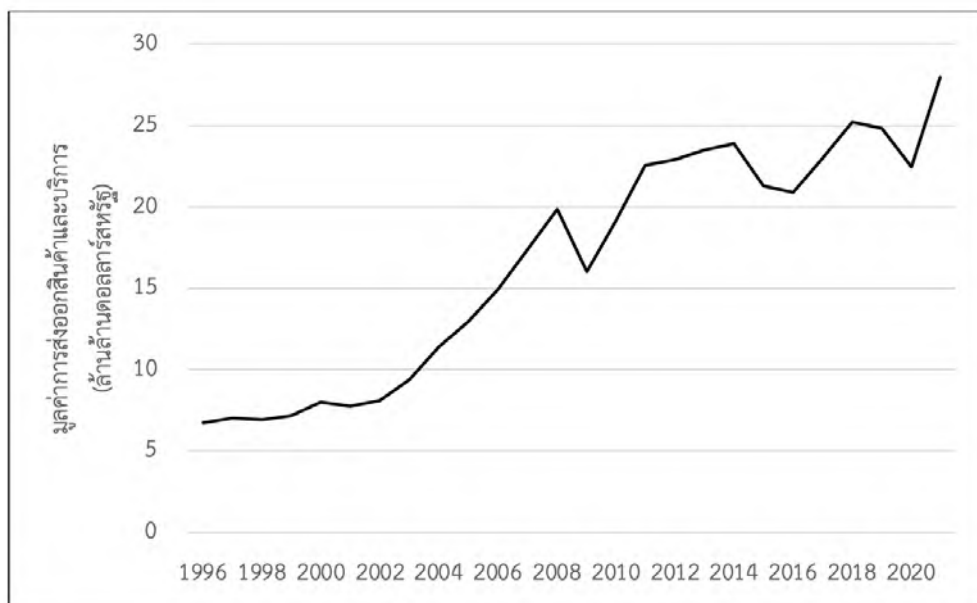
ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เป็นสาขาหนึ่งของเศรษฐศาสตร์ มุ่งศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคหรืออาณาเขตเศรษฐกิจตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป รวมถึงการแลกเปลี่ยนในเชิงเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้แก่ การซื้อขายสินค้าและบริการ การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต การเคลื่อนย้ายธุรกิจการประกอบการ การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีต่าง ๆ การลงทุน การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ดุลการชำระเงิน ดุลการค้า ธุรกรรมการเงิน และการเคลื่อนไหวของประชาชน ตลอดจนนโยบายและสถาบันที่มีอิทธิพลว่ามีผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศตนเองและเศรษฐกิจโลกอย่างไร ในขณะที่ปัจจุบันการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศส่วนใหญ่ขยายขอบเขตมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจซับซ้อนเพิ่มขึ้น เนื่องจากแต่ละประเทศแตกต่างกันทั้งด้านการเมือง กฎหมาย และปัจจัยด้านอื่น ๆ ตัวอย่างที่อธิบายภาพชัดเจนที่สุด คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการในตลาดโลก

ตารางที่ 1.1 มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการในตลาดโลกระหว่าง ค.ศ. 1996 ถึง ค.ศ. 2021

ปี	มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการในตลาดโลก (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
1996	6.73
2001	7.67
2006	14.88
2011	22.45
2016	20.84
2021	27.98

ที่มา : World Bank (2023)

ภาพที่ 1.1 มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการในตลาดโลกระหว่าง ค.ศ. 1996 ถึง ค.ศ. 2021

ที่มา: World Bank (2023)

จากตารางที่ 1.1 และภาพที่ 1.1 พบว่า การส่งออกสินค้าและบริการในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงกว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ ค.ศ. 1996 ถึง ค.ศ. 2021 แม้ว่าจะประสบปัญหาเศรษฐกิจในบางปี เช่น วิกฤตต้มยำกุ้ง ค.ศ. 1997 วิกฤตการเงินโลก (Hamburger Crisis) ค.ศ. 2009 ช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ค.ศ. 2020 ทำให้การส่งออกรวมลดลง แต่หาก

ดูแนวโน้มแล้วการส่งออกมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดย ค.ศ. 2021 การส่งออกรวมมีมูลค่าถึง 27.98 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นมากกว่า 4 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับ ค.ศ. 1996

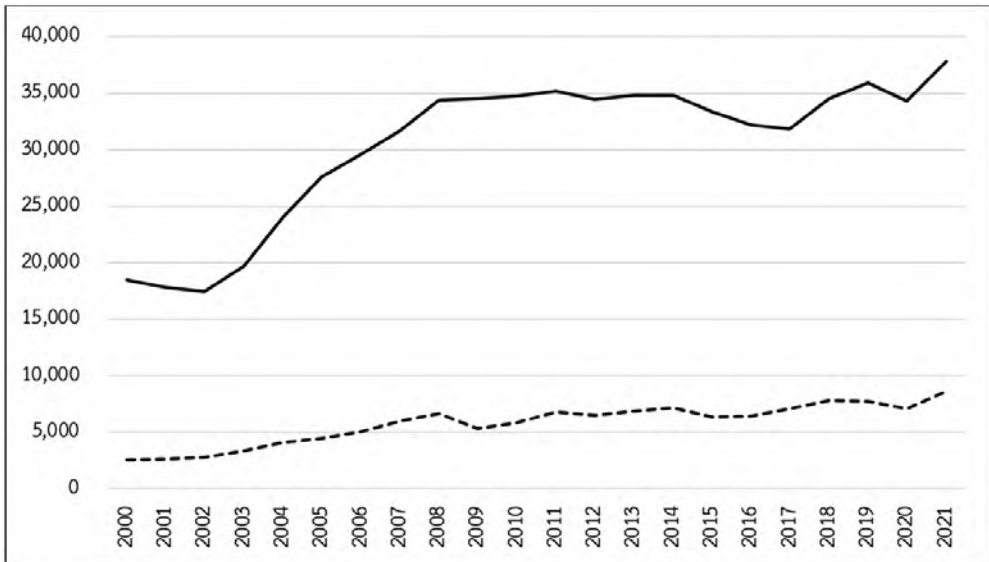
จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวโน้มที่แต่ละประเทศในโลกจะซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกันนั้นมีสูงขึ้น การศึกษาวิชาทางด้านเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงกันทางการค้าและการเงินระหว่างประเทศ เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจระหว่างประเทศประกอบด้วยระบบการค้าและระบบการเงิน ระบบการค้าประกอบด้วยสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้า ส่วนระบบการเงินประกอบด้วยดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ และการจัดระเบียบการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้นทั้งสองระบบนี้จึงเชื่อมโยงกันอยู่ตลอด อย่างไรก็ตาม รูปแบบการค้าระหว่างประเทศพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก จากอดีตแลกเปลี่ยนสินค้าด้วยสินค้า ต่อมาแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินตราเป็นสื่อกลาง และในปัจจุบันเริ่มเข้าสู่ยุคการค้าทางอิเล็กทรอนิกส์และการทำสัญญาการค้าระหว่างกัน นอกจากนี้ การพัฒนาทางด้านสาธารณสุข โภค การคมนาคม การสื่อสาร และเทคโนโลยีสมัยใหม่ของแต่ละประเทศ ทำให้การติดต่อค้าขายและการบริหารจัดการระบบขนส่งสินค้าสะดวกรวดเร็วมาก จึงทำให้การทำธุรกรรมการเงินซับซ้อนมากขึ้น มีผลกระทบต่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ การซื้อขายเงินตราผ่านตลาดการเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินทุนและเทคโนโลยีระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศยังอธิบายและทำนายด้านการผลิต การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ แม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเช่นสหรัฐอเมริกาหรือประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป การเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างและรายได้ก็ยังได้รับอิทธิพลจากการค้าระหว่างประเทศ ดังเช่นข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ 1.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อหัวกับมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการของประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป

ปี	รายได้เฉลี่ยต่อหัว (US\$)	มูลค่าการส่งออก (US\$)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
2001	17,814	2,639,785,633,397	0.9387
2006	29,599	5,037,931,757,574	
2011	35,234	6,809,443,438,008	
2016	32,173	6,478,362,175,081	
2021	37,817	8,662,482,106,503	

ที่มา: ผู้เขียนคำนวณจากข้อมูลของ World Bank (2023)

ภาพที่ 1.2 รายได้เฉลี่ยต่อหัวกับมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการของประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป
ที่มา: ผู้เขียนคำนวณจากข้อมูลของ World Bank (2023)

จากตารางที่ 1.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อหัวกับมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการของประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป มีค่าเท่ากับ 0.9387 หมายความว่า รายได้เฉลี่ยต่อหัวกับมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันถึงร้อยละ 93.87 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของตัวเลขทั้งสองตัวนี้สอดคล้องกัน ซึ่งงานวิจัยในอดีตตั้งแต่ บาลัสซา (Balassa, 1978); โนเด และ รอสเซา (Naude & Rossouw, 2008); ซัน (Sann, 2017) ก็แสดงถึงความสัมพันธ์เช่นเดียวกันนี้

ความเป็นมาของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นการศึกษาเศรษฐศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับวิชาเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์การคลัง เศรษฐศาสตร์การเงิน เป็นการสร้างความเชื่อมโยงและวิเคราะห์ประโยชน์สูงสุดเพื่อการพัฒนาประเทศ สะสมความชำนาญเพื่อการผลิตสินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของประเทศที่ต้องการนำเข้าสินค้าได้

การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นมาก่อนที่จะมีตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกประมาณ 200 ปี โดยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 – 17 ซึ่งเป็นยุคแห่งการสำรวจ ชาวยุโรปตะวันตกออกเดินทางไปสำรวจทางทะเลเพื่อค้นหาแผ่นดินใหม่ การติดต่อค้าขายเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งมีความก้าวหน้าทาง

ด้านวิชาการ มนุษย์จึงตื่นตัวในการแสวงหาความมั่งคั่งจนเกิดลัทธิพาณิชย์นิยม (mercantilism) โดยลัทธินี้เชื่อว่า ประเทศจะร่ำรวยได้ก็ต่อเมื่อประเทศมีการสะสมทองคำมากขึ้น ซึ่งการที่ทองคำจะเพิ่มมากขึ้นได้นั้นจะต้องมีมูลค่าการส่งออกสินค้ามากกว่ามูลค่าการนำเข้า (มีดุลการค้าเกินดุล) เพื่อให้ทองคำไหลเข้ามาในประเทศ ดังนั้นลัทธินี้จึงสนับสนุนให้รัฐบาลดำเนินนโยบายสนับสนุนการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ รวมทั้งสร้างมาตรการกีดกันทางการค้าเพื่อลดปริมาณการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาลยังสนับสนุนให้เอกชนแสวงหาผลประโยชน์จากดินแดนอาณานิคมโดยผูกขาดการค้า ทำให้เกิดลัทธิล่าอาณานิคมเพื่อใช้เป็นแหล่งวัตถุดิบในการผลิตสินค้าตามมา อย่างไรก็ตาม ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เศรษฐกิจของประเทศในทวีปยุโรปตะวันตก ไม่มีการเจริญเติบโตเท่าที่ควรเนื่องจากมีการกีดกันการค้ากันไปมา ลัทธิพาณิชย์นิยมจึงเริ่มถูกโจมตีอย่างหนักจากนักวิชาการจำนวนมาก ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ อัดัม สมิธ (Adam Smith) ผู้เป็นแกนนำเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก (classical school) และได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งวิชาเศรษฐศาสตร์” เขียนหนังสือที่สร้างชื่อเสียงเป็นอย่างมากและได้รับการยอมรับว่าเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของโลกชื่อว่า “An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations” แนวคิดของเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (Laissez-Faire) โดยเสนอว่า เอกชนควรมีอิสระเสรีในการผลิตและการค้า การแทรกแซงของรัฐบาลควรมีให้น้อยที่สุด หน้าที่ของรัฐคือรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ และตัดสินข้อพิพาทของประชาชนตามกระบวนการยุติธรรม

อาดัม สมิธ กล่าวไว้ว่า การค้าระหว่างประเทศเกิดจากการที่แต่ละประเทศมีปริมาณและชนิดของทรัพยากรการผลิตหรือการมีอยู่ของปัจจัยการผลิต (factor endowment) ความชำนาญ (specialization) และความเหมาะสมของปัจจัยการผลิต (factor suitability) ที่แตกต่างกัน เมื่อแต่ละประเทศมีความชำนาญแตกต่างกันทำให้มีการแบ่งงานกันทำ (division of labour) ตามความสามารถและความชำนาญนั้น ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการผลิต นำไปสู่การเพิ่มผลผลิตและความสามารถในการแข่งขัน

การแบ่งงานกันทำนั้นอธิบายได้แม้ในระดับกิจกรรมเล็ก ๆ สมาชิกที่หั่นผัก เป็นก็จะช่วยกันหั่นผัก สมาชิกที่จัดจานได้สวยงามก็ช่วยกันจัดจาน สมาชิกที่ปรุงอาหารได้ดีก็จะปรุงรส ซึ่งในที่สุด สมาชิกที่ทำงานแต่ละประเภทก็ จะมีความถนัดในการทำงานประเภท นั้นมากขึ้น ทำงานได้เร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1.3 การแบ่งงานกันทำ

ตามข้อสรุปของอดัม สมิธ การแบ่งงานกันทำจะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และนำไปสู่การเพิ่มปริมาณผลผลิตรวม จากนั้นผลผลิตรวมที่เพิ่มขึ้นจะทำให้มีสินค้าและบริการที่ผลิตได้ ไปแลกเปลี่ยนและบริการอื่นที่ผลิตไม่ได้ การค้าระหว่างบุคคลในชุมชนเดียวกันหรือต่างชุมชนกัน จึงเกิดขึ้นเนื่องจากการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญที่แตกต่าง ส่งผลให้บุคคลในชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งการค้าระหว่างประเทศก็เกิดขึ้นจากเหตุผลลักษณะเดียวกันนี้

เมื่อมีการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศแล้ว ระบบการซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของด้วยเงิน จึงเข้ามามีบทบาท อันนำไปสู่การสร้างระบบการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศและการเงินระหว่างประเทศถูกพัฒนามาเป็นวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศในที่สุด

ระบบเศรษฐกิจและความเชื่อมโยงของหน่วยเศรษฐกิจ

ก่อนที่การค้าระหว่างประเทศจะถือกำเนิดขึ้นมา ในแต่ละประเทศจะซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการภายในประเทศ โดยแต่ละประเทศอาจเรียกเป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิด แต่เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นมาแล้ว ระบบเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าวจะเรียกว่า ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ซึ่งระบบเศรษฐกิจแบบเปิดจะประกอบด้วยหน่วยเศรษฐกิจประเภทต่าง ๆ แต่ละหน่วยเศรษฐกิจจะมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน หากแบ่งหน่วยเศรษฐกิจตามลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจอาจแบ่งได้ดังนี้

1. **ภาคครัวเรือน** เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ โดยมีรายได้จากการให้หน่วยเศรษฐกิจอื่นใช้ประโยชน์ปัจจัยการผลิตที่ตนเองครอบครองอยู่ ผลตอบแทนที่ได้จะอยู่ในรูปของค่าเช่า ค่าจ้าง ดอกเบี้ย และกำไร

2. **ตลาดปัจจัยการผลิต** เป็นตัวกลางในการตกลงซื้อขายปัจจัยการผลิตประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการระหว่างภาคการผลิตกับภาคครัวเรือน โดยภาคการผลิตจะต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่ภาคครัวเรือนซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตผ่านตลาดปัจจัยการผลิต

3. **ภาคการผลิต** เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ทำหน้าที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อส่งมอบให้แก่ตลาดผลผลิต โดยมีรายได้จากการขายสินค้าและบริการดังกล่าว

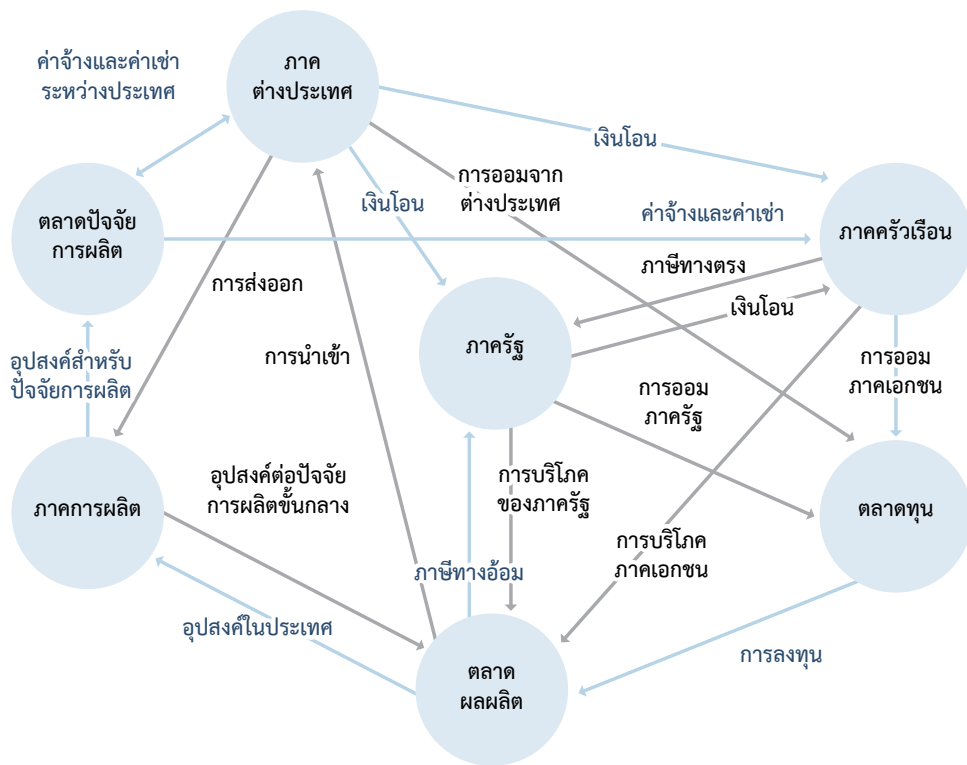
4. **ตลาดผลผลิต** เป็นตัวกลางตกลงซื้อขายสินค้าและบริการที่ถูกผลิตจากภาคการผลิต โดยกระจายสินค้าและบริการไปยังภาคครัวเรือนและภาครัฐ โดยภาคครัวเรือนและภาครัฐจะต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่ภาคการผลิตผ่านตลาดผลผลิต

5. **ตลาดทุน** เป็นตัวกลางทางการเงินที่ระดมเงินทุนจากหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งภาคครัวเรือน ภาครัฐ และภาคต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นสินเชื่อเงินกู้ให้กับหน่วยเศรษฐกิจที่ต้องการเงินทุนเพื่อนำไปลงทุน

6. **ภาครัฐ** เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่รับผิดชอบการให้บริการสาธารณะทางปกครอง เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันประเทศ การออกกฎระเบียบ อนุมัติ อนุญาตตามกฎหมาย รวมทั้งงานนโยบายต่าง ๆ เช่น การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยมีรายได้หลักจากการเก็บภาษีและนำภาษีที่เก็บได้มาบริหารจัดการตามภารกิจของภาครัฐ

7. **ภาคต่างประเทศ** เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกสินค้าและบริการ หากเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ทั้งภาคครัวเรือน ภาคการผลิต และภาครัฐจะมีความเชื่อมโยงกับภาคต่างประเทศทั้งการนำเข้าส่งออกสินค้าและบริการรวมทั้งการระดมเงินทุน

หากอธิบายความเชื่อมโยงของระบบเศรษฐกิจแบบเปิดด้วยแผนภาพอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1.4 การหมุนเวียนของเงินจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด

ที่มา: ดัดแปลงจาก Wana (2014)

จากภาพที่ 1.4 แสดงการหมุนเวียนของกระแสเงินจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด โดยในระบบเศรษฐกิจประกอบด้วยหน่วยเศรษฐกิจ ได้แก่ ภาคครัวเรือน ตลาดทุน ตลาดผลผลิต ภาคการผลิต ตลาดปัจจัยการผลิต ภาคครัวเรือน และภาคต่างประเทศ โดยภาคครัวเรือนมีรายรับจากค่าจ้างและค่าเช่าจากตลาดปัจจัยการผลิต และเงินโอนจากภาครัฐและภาคต่างประเทศ และมีรายจ่ายจากการบริโภคภาคเอกชนที่จ่ายให้ตลาดผลผลิต การออมภาคเอกชนเข้าสู่ตลาดทุน และภาษีทางตรงจ่ายให้ภาครัฐ ส่วนตลาดทุนมีเงินไหลเข้าจากครัวเรือนภาครัฐ และภาคต่างประเทศในการออม และมีเงินไหลออกไปสู่ตลาดผลผลิตในการลงทุน ตลาดผลผลิตมีเงินไหลเข้าจากการลงทุน การบริโภคภาคเอกชน การบริโภคภาครัฐ และอุปสงค์ต่อปัจจัยการผลิตขั้นกลางจากภาคการผลิต ส่วนเงินไหลออกจะอยู่ในรูปมูลค่าสินค้าซึ่งเกิดจาก

อุปสงค์ในประเทศโดยจ่ายให้ภาคการผลิต รวมทั้งภาษีทางอ้อมที่จ่ายให้ภาครัฐ และมูลค่าสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ในส่วนของภาคการผลิตมีรายได้จากการขายสินค้าที่ผลิตจากอุปสงค์ในประเทศ และการส่งออกสินค้าและบริการไปต่างประเทศ ส่วนรายจ่ายจะอยู่ในรูปของมูลค่าปัจจัยการผลิตชั้นกลางที่ซื้อจากตลาดผลผลิต และมูลค่าปัจจัยการผลิตขั้นต้นที่ซื้อจากตลาดปัจจัยการผลิต ในขณะที่ตลาดปัจจัยการผลิตมีเงินไหลเข้าจากการขายปัจจัยการผลิตขั้นต้นให้กับภาคการผลิตและภาคต่างประเทศ ส่วนเงินไหลออกเกิดจากการจ่ายค่าจ้างและค่าเช่าให้ภาคครัวเรือนและภาคต่างประเทศ ภาครัฐมีรายได้จากการเก็บภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมจากภาคครัวเรือนและตลาดผลผลิต รวมทั้งเงินโอนจากภาคต่างประเทศ นอกจากนี้ ภาคต่างประเทศมีเงินไหลเข้าจากค่าจ้างและค่าเช่าจากตลาดปัจจัยการผลิตและมูลค่าการนำเข้าสินค้าและบริการของตลาดผลผลิต ส่วนเงินไหลออกอยู่ในรูปค่าจ้างและค่าเช่าปัจจัยการผลิตขั้นต้นไปที่ตลาดปัจจัยการผลิต เงินโอนไปที่ภาคครัวเรือนและภาครัฐ การออมจากต่างประเทศไปที่ตลาดทุน และมูลค่าสินค้าและบริการที่ส่งออกมาจากภาคการผลิต

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

การบรรยายเป็นเครื่องมือหลักที่นิยมใช้ศึกษาและอธิบายทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ แต่ในปัจจุบันนักวิชาการได้นำคณิตศาสตร์และเรขาคณิตเข้ามาใช้อธิบายทฤษฎีต่าง ๆ ทางเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ทำให้คณิตศาสตร์ เรขาคณิต รวมทั้งสถิติเข้ามามีบทบาทอย่างมากในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเหตุผลที่สำคัญมีอยู่สามประการ ได้แก่ ประการแรก การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์อธิบายจะมีความกระชับและแน่นอนกว่า ซึ่งผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์จะทำความเข้าใจได้ง่าย รวมทั้งคณิตศาสตร์เป็นภาษาสากลที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้โดยตัวของคณิตศาสตร์นั่นเอง ประการที่สอง ทฤษฎีทางคณิตศาสตร์หลาย ๆ ทฤษฎีนำมาใช้ประยุกต์กับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความชัดเจนในการสร้างและพิสูจน์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ และประการสุดท้าย เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ที่อธิบายทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มีอยู่มาก ใช้อธิบายทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ในกรณีที่มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัย ซึ่งเครื่องมือที่กล่าวไปอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. การบรรยาย

เป็นการศึกษาองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์จากข้อความบรรยาย พรรณนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายและบอกเล่าถึงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นรวมทั้งวิธีการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้อาจใช้เพื่อบรรยายถึงสภาพเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตการบรรยายจะช่วยให้

ผู้ศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์เข้าใจง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ไม่มีความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ และเรขาคณิต ในยุคแรก ๆ มักจะใช้วิธีการศึกษาด้วยการบรรยายทั้งสิ้น หรือแม้ในปัจจุบันการศึกษาเศรษฐศาสตร์ขั้นพื้นฐานก็ยังคงใช้วิธีการบรรยายนี้

2. คณิตศาสตร์

เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ที่นำไปใช้ในทางเศรษฐศาสตร์แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 ฟังก์ชัน (function) คือ ตัวแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรตั้งแต่สองตัวขึ้นไป โดยตัวแปรอิสระจะมีได้หลายตัวในขณะที่ตัวแปรตามมีได้เพียงตัวเดียว เช่น $Y = f(X_1, X_2)$ อ่านว่า Y เป็นฟังก์ชันของ X_1 และ X_2 หมายความว่า X_1 และ X_2 เป็นตัวแปรอิสระและเป็นตัวแปรที่กำหนดค่าของตัวแปร Y ซึ่งเป็นตัวแปรตาม อย่างไรก็ตาม ฟังก์ชันเป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรเท่านั้น หากต้องการศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น จะต้องนำฟังก์ชันมาสร้างเป็นสมการเสียก่อน ตัวอย่างของฟังก์ชันที่ใช้ศึกษา คือ ฟังก์ชันการผลิต

ฟังก์ชันการผลิต (production function) คือ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณปัจจัยการผลิตและปริมาณผลผลิตที่มากที่สุดที่ผลิตได้จากการใช้ปัจจัยการผลิตเหล่านั้น โดยมีข้อสมมติว่า เทคโนโลยีที่ใช้ผลิตเป็นเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพดีที่สุด สมมติให้การผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง (Q) ใช้ปัจจัยการผลิต 2 ชนิด คือ แรงงาน (labour: l) และทุน (capital: k) ฟังก์ชันการผลิตซึ่งเขียนแทนความสัมพันธ์ของปัจจัยการผลิตและผลผลิตดังกล่าวจะเป็นดังนี้

$$Q = f(k, l)$$

จากฟังก์ชันข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผลผลิตขึ้นอยู่กับการใช้ปัจจัยแรงงานและทุนในสัดส่วนต่าง ๆ กัน โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตาม หากต้องการศึกษาความสัมพันธ์ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น จะต้องแปลงฟังก์ชันการผลิตให้เป็นสมการการผลิต

2.2 สมการ (equation) คือตัวแบบใช้แสดงความสัมพันธ์ของค่าตัวแปรซึ่งเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ระบุเป็นตัวเลขได้ เช่น $Y = 2X - 5$ หมายถึง ตัวแปร Y มีค่าเป็น 2 เท่าของตัวแปร X ลบด้วย 5 โดยหากต้องการทราบทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองพิจารณาได้จากเครื่องหมายหน้าตัวแปรอิสระ (ในที่นี้คือตัวแปร X) หากมีเครื่องหมายเป็นบวกแสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน แต่หากเป็นเครื่องหมายลบแสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม ค่าที่ได้จากความสัมพันธ์ในรูปแบบสมการนี้นำไปวาดเป็นกราฟได้ด้วย

สำหรับสมการการผลิตในทางเศรษฐศาสตร์นั้นมีหลายประเภท เช่น สมการการผลิตแบบเลออนเทียฟ (Leontief) กำหนดให้ค่าความยืดหยุ่นในการทดแทนกันของปัจจัยการผลิตเป็น 0 นั่นคือ ปัจจัยการผลิตทดแทนกันไม่ได้ สมการการผลิตแบบค็อบบ์-ดักลาส (Cobb–Douglas) กำหนดให้ค่าความยืดหยุ่นในการทดแทนกันของปัจจัยการผลิตเป็น 1 ส่วนสมการการผลิตแบบความยืดหยุ่นในการทดแทนกันของปัจจัยการผลิตคงที่ (constant elasticity of substitution: CES) กำหนดให้ค่าความยืดหยุ่นในการทดแทนกันของปัจจัยการผลิตเป็นเท่าไรก็ได้ แต่ต้องมีค่าคงที่

กรณีศึกษาที่ 1.1 ตัวอย่างสมการการผลิต

ตัวอย่างของสมการการผลิต ได้แก่ งานวิจัยของสุรินทร์ สมคำ และ ชยุตม์ วัฒนา (2563) ศึกษาประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของการผลิตข้าวของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยนาท โดยใช้สมการการผลิตแบบ ค็อบบ์-ดักลาส พบว่า สมการการผลิตเป็นดังนี้

$$\ln Y = -0.060 \ln X_1 + 0.653 \ln X_2 + 0.142 \ln X_3 + 0.326 \ln X_4$$

โดยที่ Y คือ ผลผลิตข้าว

X_1 คือ เมล็ดพันธุ์

X_2 คือ ปุ๋ย

X_3 คือ สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

X_4 คือ แรงงานคนและเครื่องจักร

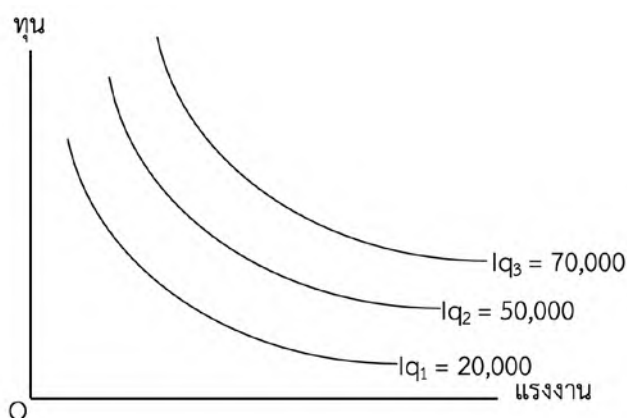
ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรแต่ละตัวในสมการนี้คือ ค่าความยืดหยุ่น ซึ่งจะยกตัวอย่างการอธิบาย เช่น 0.653 หมายถึง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ปุ๋ยร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตข้าวเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 0.653 ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ หากใช้ปุ๋ยเพิ่มขึ้น ผลผลิตข้าวก็จะมากขึ้น ในทางตรงข้ามหากใช้ปุ๋ยน้อยลง ผลผลิตข้าวก็จะลดลง

3. เรขาคณิต

เป็นการอธิบายหรือตีความสิ่งที่กำลังศึกษาให้ออกมาในลักษณะของรูปต่าง ๆ ทางเรขาคณิต โดยส่วนมากเครื่องมือทางเรขาคณิตที่ใช้ในทางเศรษฐศาสตร์มักจะอยู่ในรูปแบบของกราฟแล้วนำ

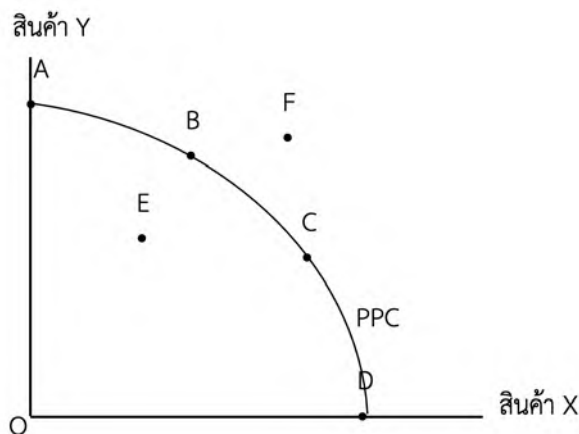
ลักษณะของเส้นกราฟมาช่วยวิเคราะห์ โดยปกติจะเป็นกราฟสองมิติซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวโดยตัวแปรตัวหนึ่งจะถูกกำหนดค่าไว้บนแกนตั้งและตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะถูกกำหนดค่าไว้บนแกนนอน แต่ในบางกรณีที่มีสามตัวแปรต้องแสดงผลออกมาในรูปของแกนสามมิติซึ่งมีความยุ่งยากกว่า อาจต้องใช้คอมพิวเตอร์ช่วยแสดงรูปทรงเรขาคณิต กราฟที่เป็นที่นิยมในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศมีดังนี้

3.1 เส้นผลผลิตเท่ากัน (isoquant curve: lq) คือ เส้นที่แสดงส่วนผสมของการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ซึ่งให้ผลผลิตในจำนวนที่เท่ากัน โดยสมมติว่า ผลผลิตนั้นเป็นผลผลิตสูงสุดที่ผลิตได้จากส่วนผสมแบบต่าง ๆ ของปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ จึงหมายความว่าผู้ผลิตอาจใช้สัดส่วนปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกัน แต่ผลิตแล้วได้ผลผลิตเท่ากัน ลักษณะของเส้นจะเว้าเข้าหาจุดกำเนิด (convex) และทอดลงจากซ้ายไปขวาหรือมีความชันของเส้นเป็นลบนั่นเอง เส้นผลผลิตเท่ากันที่อยู่ห่างจากจุดกำเนิดมากกว่าจะแสดงผลผลิตจำนวนมากกว่าเส้นที่อยู่ใกล้จุดกำเนิดดังภาพที่ 1.5

ภาพที่ 1.5 เส้นผลผลิตเท่ากัน

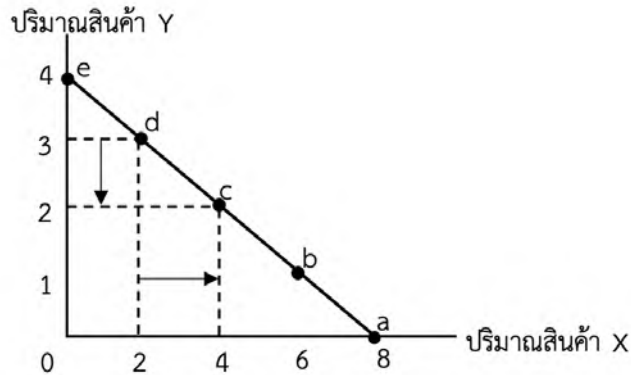
3.2 เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต (production possibility curve: PPC) เป็นเครื่องมือที่ใช้อธิบายขอบเขตความเป็นไปได้ในการผลิตสินค้าและบริการภายใต้การเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จำกัด โดยมีข้อสมมติ คือ ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตมีจำกัด เทคโนโลยีการผลิตไม่เปลี่ยนแปลง ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและมีการจ้างงานเต็มที่ เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตมีลักษณะดังนี้

ภาพที่ 1.6 เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต

จากภาพที่ 1.6 เส้นที่ปรากฏคือเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต โดยจุดต่าง ๆ บนเส้นจะแสดง ส่วนผสมของปริมาณของสินค้า X และสินค้า Y ที่ผลิตได้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ อย่างเต็มประสิทธิภาพ เช่น จุด A แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ทรัพยากรทั้งหมดไปในการผลิตสินค้า Y อย่างเดียวโดยไม่ผลิตสินค้า X เลย ส่วนจุด D แสดงถึงการใช้ทรัพยากรทั้งหมดผลิตสินค้า X อย่าง เดียวโดยไม่ผลิตสินค้า Y ในขณะที่จุด B และ C แสดงถึงส่วนผสมของการผลิตทั้งสินค้า X และ Y ซึ่งไม่ว่าจะเป็นจุดใดก็ตามบนเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตจะใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิต เท่ากันและใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพภายใต้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในขณะนั้น ในความเป็นจริง ระบบ เศรษฐกิจหนึ่งอาจมีระดับการผลิตที่ต่ำกว่าการผลิตบนเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต เนื่องจาก ใช้ทรัพยากรได้ไม่เต็มที่ เช่น ยังมีที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่ยังไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการว่างงาน เกิดขึ้น หรือไม่ได้ใช้เทคโนโลยีในระดับสูงสุดในการผลิต ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ระดับการผลิตอยู่ที่ จุด E หรืออยู่ต่ำกว่าเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต นอกจากนี้ หากพิจารณาจุด F ซึ่งอยู่เหนือเส้น ความเป็นไปได้ในการผลิตจะพบว่า ระดับการผลิตไม่สามารถไปถึงจุดนี้ได้เนื่องจากมีทรัพยากร ไม่เพียงพอที่จะผลิต

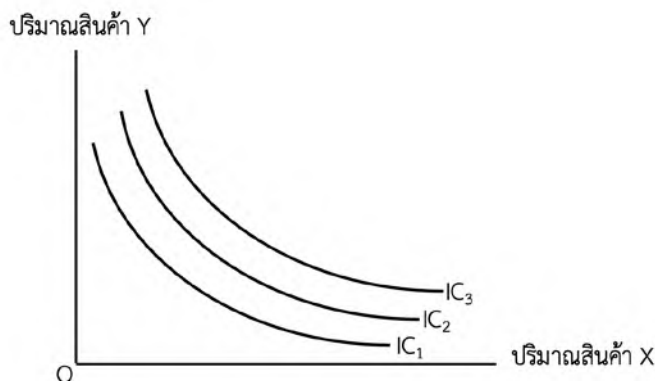
3.3 เส้นงบประมาณ (budget line) หรือเรียกอีกอย่างว่า เส้นราคา เป็นเส้นที่แสดงส่วนผสม ของสินค้าสองชนิดที่ผู้บริโภคเลือกซื้อได้ด้วยงบประมาณหรือจำนวนเงินเท่ากัน ณ ราคาตลาด ในเวลานั้น ลักษณะของเส้นงบประมาณจะเป็นเส้นตรงที่ทอดลงจากซ้ายไปขวามีค่าความชัน เป็นลบ นั่นหมายความว่า เมื่อซื้อสินค้าใดสินค้าหนึ่งเพิ่มขึ้นก็ต้องลดจำนวนการซื้อสินค้าอีกชนิดลง

ภาพที่ 1.7 เส้นงบประมาณของสินค้า X กับ Y

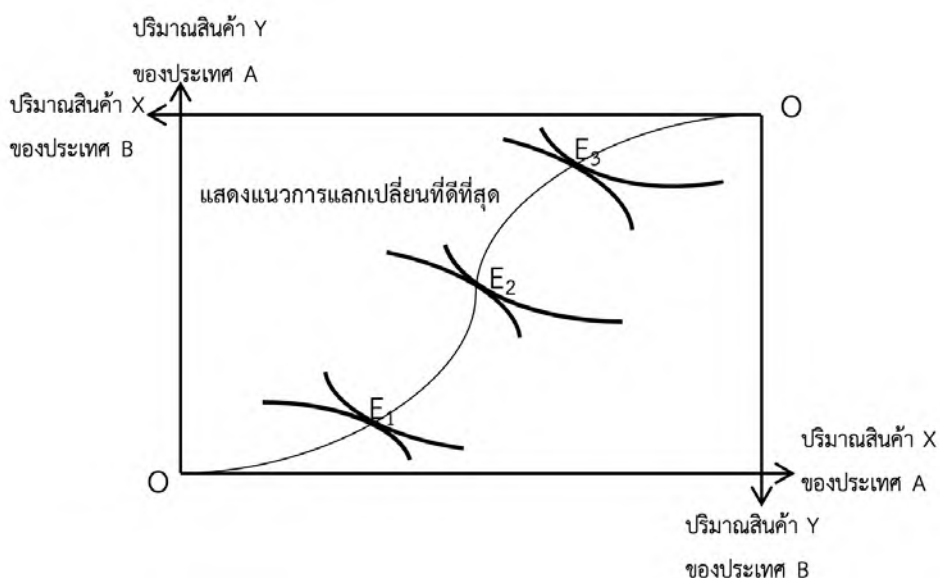
ภาพที่ 1.7 แสดงส่วนผสมของการบริโภคสินค้า X และสินค้า Y ของผู้บริโภคภายใต้งบประมาณที่จำกัด หากผู้บริโภคต้องการบริโภคสินค้าหนึ่งเพิ่มขึ้น ก็ต้องลดการบริโภคสินค้าอีกชนิดหนึ่งลง เช่น ผู้บริโภคมีส่วนผสมการบริโภคอยู่ที่จุด d คือ บริโภคสินค้า X 2 หน่วย และสินค้า Y 3 หน่วย หากผู้บริโภคต้องการบริโภคสินค้า X เพิ่มขึ้น 4 หน่วย ก็จำเป็นต้องลดการบริโภคสินค้า Y ลงเหลือ 2 หน่วย เนื่องจากผู้บริโภคมีงบประมาณจำกัด ทำให้ส่วนผสมการบริโภคขยับมาอยู่ที่จุด C

3.4 เส้นความพึงพอใจเท่ากัน (indifference curve) เป็นเส้นแสดงส่วนผสมที่ต่างกันของการบริโภคสินค้าสองชนิด ซึ่งทำให้ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคมียังมีค่าเท่าเดิม หากส่วนผสมนั้นอยู่บนเส้นเดียวกันจะให้ความพึงพอใจเท่ากัน ส่วนเส้นความพึงพอใจเท่ากันที่อยู่ห่างจากจุดกำเนิดมากกว่า จะแสดงความพึงพอใจระดับสูงกว่าเส้นที่อยู่ใกล้จุดกำเนิดดังภาพที่ 1.8

ภาพที่ 1.8 เส้นความพึงพอใจเท่ากันของการบริโภคสินค้า X กับ Y

3.5 แผนภาพกล่องเอดจ์เวิร์ธ-โบลีย์ (Edgeworth-Bowley Box Diagram) เป็นแผนภาพที่อธิบายดุลยภาพของการค้าระหว่างประเทศ โดยแสดงให้เห็นถึงจุดดุลยภาพของการบริโภคที่เป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจุดดุลยภาพเหล่านั้นเป็นจุดสัมผัสระหว่างเส้นความพึงพอใจเท่ากันของสองประเทศ ณ จุดสัมผัส ดังกล่าวอัตราส่วนของการทดแทนกันหน่วยสุดท้าย (marginal rate of substitution: MRS) ของทั้งสองประเทศจะมีค่าเท่ากัน จากภาพที่ 1.9 จุด E_1 , E_2 และ E_3 เป็นจุดดุลยภาพที่เป็นไปได้ของการบริโภคสินค้า X และ Y ของประเทศ A และ B และเมื่อลากเส้นผ่านจุดสัมผัสทั้งสามจะได้เส้นแสดงแนวการแลกเปลี่ยนที่ดีที่สุด (consumption contract curve) โดยทั้งสองประเทศจะได้ดุลยภาพจากการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ

ภาพที่ 1.9 แผนภาพกล่องเอดจ์เวิร์ธ-โบลีย์

การคำนวณอัตราราคาและอัตราส่วนการค้า

แม้ว่าสองคำนี้จะอ่านคล้ายกันแต่ความหมายแตกต่างกันค่อนข้างมาก อัตราราคา (terms of trade) เป็นดัชนีชี้วัดกำลังซื้อหรือรายได้ของคนในประเทศผ่านปริมาณเงินไหลเข้าจากการส่งออกสินค้าและบริการต่อปริมาณเงินไหลออกจากการนำเข้าสินค้า 1 หน่วย ในขณะที่อัตราส่วนการค้า (trade proportion) เป็นการวัดความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศนั้น

ตัวเลขอัตราการค้า คำนวณได้ดังนี้

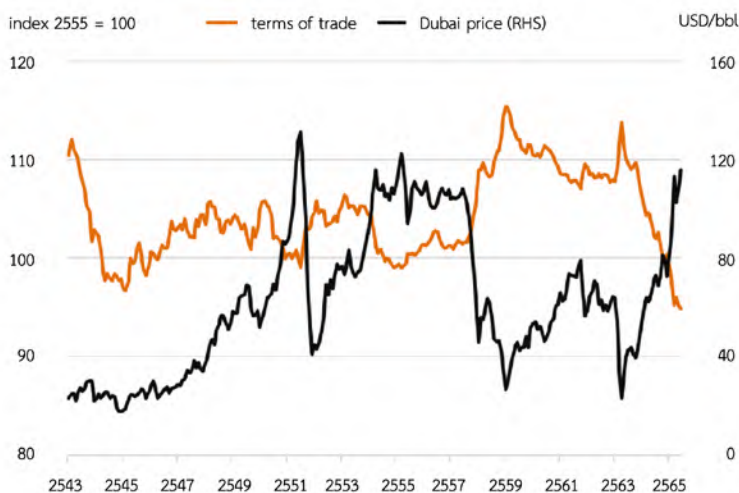
$$TOT = \frac{P_x}{P_m} \times 100$$

โดยที่ TOT คือ อัตราการค้า

P_x คือ ราคาสินค้าและบริการส่งออก

P_m คือ ราคาสินค้าและบริการนำเข้า

ตัวเลขที่ได้จากการคำนวณอัตราการค้าหากมีค่ามากกว่า 100 แสดงว่าเงินไหลเข้าประเทศจากการส่งออกสินค้าและบริการมากกว่าเงินไหลออกจากการนำเข้า แต่หากตัวเลขมีค่าน้อยกว่า 100 แสดงว่าประเทศมีเงินไหลออกจากการนำเข้ามากกว่า โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอัตราการค้ามีหลายปัจจัย เช่น อัตราแลกเปลี่ยน อัตราเงินเฟ้อ การขาดแคลนปัจจัยการผลิต ตัวอย่างงานที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์อัตราการค้า ได้แก่ พิชญุตม์ ฤกษ์ศุภสมพล และ รัฐศาสตร์ หนูดำ (2566) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอัตราการค้าของไทยเทียบกับราคาน้ำมันดูไบ (Dubai) พบว่า อัตราการค้าของไทยมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาน้ำมันดูไบ อย่างมีนัยสำคัญ นั่นหมายความว่า ความผันผวนของราคาน้ำมันดูไบเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราการค้าของไทยเนื่องจากประเทศไทยนำเข้าน้ำมันดิบในสัดส่วนที่สูงและมีโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศที่ไม่สมดุล ดังภาพที่ 1.10

ภาพที่ 1.10 การเปลี่ยนแปลงอัตราการค้าของประเทศไทยเทียบกับราคาน้ำมันดูไบ
ที่มา: พิชญุตม์ ฤกษ์ศุภสมพล และ รัฐศาสตร์ หนูดำ (2566)